

Μητέρα και Μητριά

Ορθοδοξία / Οικολογική Ηθική

Απόστολος Νικολαΐδης, Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόεδρος Ινστιτούτου «Άγιος Μάξιμος ο Γραικός»

Η ιδέα της σύγκρισης μεταξύ αυτών των δύο διαχρονικών ρόλων έρχεται από την ίδια τη φύση που εξαναγκάζεται εκτός από μητέρα να φέρεται και ως μητριά. Ο μύθος του Αισώπου είναι εντυπωσιακός:

Ένας κηπουρός πότιζε τα λαχανικά του ώσπου τον πλησίασε κάποιος περαστικός και τον ρώτησε, αν γνωρίζει, για ποιο λόγο τα άγρια λάχανα είναι ζωηρά και γερά ενώ τα ήμερα λεπτά και μαραμένα. Και ο κηπουρός απάντησε: Τα πρώτα τα φροντίζει η φύση ως μητέρα ενώ τα δεύτερα ως μητριά.

Τί σημαίνει μια γυναίκα να είναι μητέρα, και αντίστοιχα μια άλλη να είναι μητριά, το γνωρίζουμε όλοι, ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά που έχουν ανάλογες εμπειρίες.

Μητέρα είναι η οργανικά συνδεόμενη με το παιδί της. Η σύλληψη, η κυοφορία, η γέννα, ο θηλασμός, τα ξενύχτια, οι αγωνίες συνιστούν χαρακτηριστικά του ρόλου της, και δηλώνουν τον οργανικό δεσμό, τη σχέση αίματος, και εν γένει τη σχέση ζωής μητέρας και παιδιού. Αυτή η σχέση περιλαμβάνει από τη φύση της όλες τις

θετικές και αρνητικές εναλλακτικές συμπεριφορές: επιείκεια και αυστηρότητα, αγάπη και κανόνες, χαρές και θλίψεις, επιτυχίες και αποτυχίες. Ακόμη και τα αρνητικά και δυσάρεστα εκλαμβάνονται ως αγαπητικά, επειδή δεν είναι εμπαθή ούτε και δόλια. Αυτό το νόημα έχει και η γνωστή παροιμία: *Καλύτερα να σε δείρει η μάνα σου παρά η μητριά σου.*

Μητριά είναι η γυναίκα που εξαναγκάζεται έμμεσα ή άμεσα να παίξει το ρόλο μητέρας στη θέση της βιολογικής μητέρας που είτε έφυγε από τη ζωή είτε απομακρύνθηκε από τη συζυγική της σχέση. Κοινός παρονομαστής το ορφανό ή εγκαταταλελειμμένο παιδί που εξαναγκάζεται σε μια αφύσικη και στη δεύτερη περίπτωση σε μια τεχνητή και επιτηδευμένη σχέση.

Κανείς δεν αμφισβητεί την ύπαρξη εξαιρέσεων, όπου μητριές στάθηκαν καλύτερα και από τις ανεύθυνες φυσικές μητέρες. Η εν λόγω εξαίρεση βασίζεται κυρίως στο

κίνητρο της αγάπης που βρίσκεται πιο πάνω και από το μητρικό ένστικτο. Όποια μητριά διαθέτει το συγκεκριμένο κίνητρο δεν φέρεται απλώς ως μητέρα, δεν υποδύεται το ρόλο της μητέρας, αλλά λειτουργεί πέρα και πάνω από αναγκαιότητες, ανθρώπινους κανόνες και ήθη. Η αγάπη ως άμεσα συνδεδεμένη με την ελευθερία παραμερίζει συναισθήματα, παρορμήσεις, αλτροϊσμούς και ωφελισμούς, και οικοδομεί σχέσεις αληθινής κοινωνίας. Η μητριά στην περίπτωση αυτή έχει μόνο το όνομα και καθόλου τη χάρη. Το παιδί δεν αντιμετωπίζεται ως αντικείμενο, ως μια αναγκαιότητα, αλλά ως πλησίον και επομένως ως εικόνα του Χριστού.

Αυτή είναι η ιδανική εικόνα μιας μητριάς, επειδή είναι σε θέση να υπερβαίνει τα τεράστια προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει εισβάλλοντας σε ένα νέο προβληματικό εκ των πραγμάτων περιβάλλον. Η μεγαλύτερη δυσκολία αναφέρεται στη διαχείριση ενός παιδιού που, επειδή στερείται τη βιολογική του μητέρα, διακατέχεται από σοβαρά ψυχολογικά, ίσως και ψυχιατρικά προβλήματα. Με δεδομένο ότι όλες οι ελπίδες του έχουν εναποτεθεί στον πατέρα η μητριά οφείλει να αποδεικνύει κάθε μέρα ότι δεν λειτουργεί ανταγωνιστικά. Δηλαδή ότι δεν προσπαθεί να απομακρύνει τον πατέρα από το παιδί του χάρη της ενίσχυσης της νέας συζυγικής σχέσης. Τα πράγματα γίνονται περισσότερο πολύπλοκα ως προς τον ανταγωνισμό όταν από αυτή τη σχέση προκύπτουν και νέα παιδιά με αυξημένο το ενδεχόμενο της αλλαγής στάσης και μείωσης της έντασης φροντίδας και στοργής υπέρ των βιολογικών της τέκνων.

Επιστρέφοντας στο φυσικό παράδειγμα, εκείνο της φύσης ως μητέρας και μητριάς, με την παραδειγματική αφετηρία αυτή τη φορά να βρίσκεται στην κοινωνία και όχι στη φύση, υπογραμμίζουμε για ακόμη μια φορά ότι η λειτουργία των φυσικών νόμων λειτουργεί αυτόνομα και νομοτελειακά και σε καμιά περίπτωση βουλητικά ή προαιρετικά. Μητριά με την παραπάνω εννοιολόγηση η φύση δεν μπορεί να είναι ποτέ, και επομένως η διαφοροποίηση ως προς την ποιότητα και την εμφάνιση των φυτών και λαχανικών σχετίζεται με ανθρώπινες παρεμβάσεις και όχι βιολογικές.

Η εξημέρωση ζώων και φυτών είναι προφανώς μια σκόπιμη ενέργεια προς όφελος των ανθρώπων και όχι της φύσης. Εντάσσεται δε στην προσπάθειά του ανθρώπου να υπερβεί τις φυσικές αντιδράσεις στην αμαρτητική του πορεία, να μεταβάλλει δηλαδή το λεγόμενο φυσικό κακό σε ανθρώπινο αγαθό, μεταποιώντας την φυσική αντίδραση σε φυσική χρησιμότητα. Από την εξημέρωση ζώων προήλθαν ο σκύλος, χρήσιμος για φύλαξη και κυνήγι, το πρόβατο, ο χοίρος, το βόδι και η αγελάδα, χρήσιμα στη διατροφή, το άλογο και το γαϊδούρι, χρήσιμα στις μεταφορές, τα περιστέρια, χρήσιμα στην επικοινωνία κ. ά. Για τους ίδιους χρηστικούς λόγους εξημερώθηκαν και όλα τα βρώσιμα λαχανικά, αφήνοντας ελάχιστα στην

αποκλειστική και ολική φροντίδα στη φύση.

Κανείς ασφαλώς δεν απορρίπτει όσα οι πρόγονοί μας κατάφεραν στον τομέα αυτό. Αποτελεί μέρος και κατάκτηση του πολιτισμού χωρίς μάλιστα να στρέφεται κατά της φύσης, όπως συμβαίνει με άλλα πολιτιστικά κομμάτια. Ωστόσο κάθε αλλοίωση του φυσικού καθίσταται προβληματική. Εν προκειμένω η εξημέρωση, μπορεί να μεγιστοποίησε την παραγωγή, να παραμέρισε εποχιακές δεσμεύσεις και εμπόδιά της, να επέκτεινε τους γεωγραφικούς ορίζοντες καλλιέργειας, να διευκόλυνε τη διαδικασία λήψης των τροφών (μερικοί μιλούν για διευκόλυνση της τεμπελιάς, αν κρίνουμε την προτίμηση και μεγαλύτερη κατανάλωση πορτοκαλιών ή μανταρινιών χωρίς κουκούτσια), οδήγησε όμως στην αλλοίωση της ποιότητας των τροφών, στην αυξημένη χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων με αρνητικές συνέπειες για την υγεία των ανθρώπων και την ποιότητα του περιβάλλοντος, κυρίως όμως στην σταδιακή εξαφάνιση ειδών που η φύση διατήρησε για πολλούς αιώνες.

Όσο για την εξωτερική εμφάνιση άγριων και ήμερων φυτών και ιδιαίτερα λουλουδιών, ομολογουμένως η διαφορά είναι ορατή και η σύγκριση καταλήγει υπέρ των άγριων. Ο λόγος είναι προφανής: Η φυσική χρησιμότητά των αγριολούλουδων δεν συνδέεται άμεσα με το «διά ταύτα», αλλά περνάει μέσα από την ποικιλία, την εκκεντρικότητα, τον εντυπωσιασμό και εν τέλει το φυσικό κάλλος, γιατί μόνο έτσι εξυπηρετείται ο μεγάλος σκοπός της αναπαραγωγής και διατήρησης των ειδών. Ταυτόχρονα δημιουργούνται οι προϋποθέσεις της ανθρώπινης αισθητικής απόλαυσης και διδαχής και εν τέλει της δοξολόγησης του Δημιουργού. Ως προς τη διδακτική, είναι χαρακτηριστική η αναφορά του Χριστού που χρησιμοποίησε το παράδειγμα των πανέμορφων άγριων λουλουδιών για να διδάξει την ανάγκη της εμπιστοσύνης των ανθρώπων στην πρόνοια του Θεού και της ολοκληρωτικής αφιέρωσης της μέριμνας σ' αυτόν: *«καί περί ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; Καταμάθετε τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ πῶς ἀυξάνει οὐ κοπιᾷ οὐδέ νήθει, λέγω δέ «ὕμῖν ὅτι οὐδε Σολομών ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἔν τούτων. Εἰ δε τον χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα και αύριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ Θεός οὔτως ἀμφιέννυσιν οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι;»* (Ματθ. 6, 27 εξ.).

<https://bit.ly/3zv1ZVf>